

Konkursas „Mūsų kalbinis kultūrinis kraštovaizdis“ įvyko ir pavyko

Irena BALTAKIENĖ

Atidžiau pažvelgti į mus supančias laiko žymes kartais padeda skelbiami konkursai, tereikia išsižiūrėti. Tokį kūrybinį konkursą, kuris, tikėkimės, taps gražia tradicija, 2021-iesiems besibaigiant paskelbė *Lituanistų sambūris* drauge su Lietuvių literatūros ir tautosakos institutu, Lietuvių kalbos draugija ir Lietuvių kalbos institutu. Konkursą „Mūsų kalbinis kultūrinis kraštovaizdis“ inicijavo Valstybinė lietuvių kalbos komisija. Jo tikslas – skatinti 1-12 klasių mokinius tirti savo gyvenamosios aplinkos kalbinį kultūrinį kraštovaizdį, skatinti kalbinę ir kūrybinę raišką. Kalbinis kultūrinis kraštovaizdis – tai gatvių pavadinimai, įvairių vietovardžių kilmės tyrimas, architektūros paveldo objektų nagrinėjimas ir pan. Būdai pristatyti bendruomenei savo kūrybą buvo galimi įvairūs: tekstu, vaizdu, fotografija, filmu, koliažu ir pan. Laukta individualių bei grupinių darbų. Konkursas vyko lapkričio 15 – gruodžio 15 d. Vertinimo kriterijai: temos (problemos) atskleidimas, kūrybinė raiška, raštingumas. Vertinimo komisija – Aušra Martišiūtė-Linartienė, Kęstutis Bredelis, Nida Poderienė, Irena Baltakienė, Aurelija Tamulionienė – į atsiųstus kūrybinius darbus gilinosi visą sausio mėnesį. Vasario 21-ąją, Tarptautinę gimtosios kalbos dieną, vertinimo darbai baigti, o 28-ąją laureatai ir dalyviai apdovanoti padėkos raštais, knygomis bei vertingomis dovanomis.

Kaip gimė mintis paskelbti būtent tokią konkurso temą, geriausiai galėtų atsakyti vertinimo komisijos pirmininkė Literatūros ir tautosakos instituto direktorė bei *Lituanistų sambūrio* valdybos pirmininkė Aušra Martišiūtė-Linartienė. Pateikiame

jos mintis.

Idėja pakviesti mokinius į kūrybinį konkursą „Kalbinis kultūrinis kraštovaizdis“ išsikristalizavo konkurso organizavimo grupės diskusijoje, ieškant atsakymo į klausimą, kaip paskatinti visų klasių mokinius įdėmiau, nauju žvilgsniu pažvelgti į kalbą, jos gyvą buvimą greta mūsų visų. Kultūrinis kraštovaizdis – žmogaus veiklos sukurtas ir jo sambūvį su aplinka atspindintis kraštovaizdis. Kultūrinį kraštovaizdį išreiškia vaizdas ir kalba – vietovardžiai, gatvių pavadinimai, kultūros ženklų įprasminimas ir pan. Konkurso dalyvius būtent ir kvietėme įdėmiau įsižiūrėti į supančią aplinką, kultūros ženklus joje ir paieškoti žodžio ir vaizdo raiškos būdų savo pastebėjimams, idėjoms atskleisti.

Konkursas baigėsi, tad norėčiau paklausti, ar pateisino Jūsų lūkesčius dalyvių darbai? Ar tikrai to tikėjotės?

Atsiųsti darbai lūkesčius pateisino su kaupu. Nuoširdūs ir išradingi mokinių darbai, juos palydintys mokytojų komentarai liudijo, kad konkursas sustiprino mokinių ir mokytojų intelektinį, kūrybinį ryšį. Buvo gera matyti, kaip skleidžiasi mokinių kūrybingumas, netikėtos išvalgos, gebėjimas surasti originalius raiškos būdus.

Kuriuos konkurso dalyvių darbus paminėtumėte kaip ypač įstrigusius Jūsų atmintin, nors jau praėjo šiek tiek laiko? Kodėl?

Į šį klausimą nepaprastai sunku atsakyti. Buvo sudėtinga išrinkti geriausius, skirti vietas. Visi konkursui atsiųsti darbai buvo kūrybiški, įdomūs, nuoširdūs. Todėl apdovanoti ir paskatinti nusprendėme visus konkurso dalyvius. Vis dėlto kūrybinis konkursas yra kūrybingumo, kūrinio paveikumo patikrinimas. Jūsų klausimas palengvino atsakymą ir tikiuosi, kad neišsižeis vyresnieji mokiniai, bet ryškiausiai šiandien prisimenu filmą-tyrimą-interviu „Kodėl Pajūrio gatvė toli nuo jūros?“, sukurtą Biržų „Aušros“ pagrindinės mokyklos Papilio pagrindinio ugdymo skyriaus mokinių Luko Baranovo ir Airono Stankevičiaus (1-4 klasių grupė). Taip pat Sudervės M. Zdziechovskio pagrindinės mokyklos šeštokų darbą, kurį kūrė net septyni mokiniai. Na, o pradėjus galvoti apie konkursą, atmintyje vienas po kito ryškėja ir kiti darbai, tad įtariu, kad galiu surašyti visus konkurso dalyvius ir jų darbus. Svarbiausia, kad mintys krypsta į ateitį, įdomu būtų pamatyti konkurse dalyvavusių ir naujų mokinių kūrybinius darbus antrajame konkurse, matyti, kaip mokiniai auga. Labai viliuosi, kad ir į antrąjį konkursą pakviesime. Tikiuosi, kad

tai sustiprins mokytojų ir mokinių ryšį, į kasdienes pamokas įneš gaivios ir kūrybą skatinančios nuotaikos. Linkiu, kad į mokyklą mokiniai eitų ne tik mokytis, bet ir kurti, o dar geriau – kūrybiškai mokytis.

Vilniaus A. Mickevičiaus licėjaus mokinio Luko Stausko „Kruopų gatvė“

Šis konkursas labai svarbus skatinant mokinius domėtis savo tėvyne, jos kultūra ir istorija labai patraukliu būdu – per savo asmeninę patirtį. Visiems labai svarbi vieta, kurioje gyvenama, kur jautiesi savas ir atpažįstamas. Nesvarbu, ar tai miegamasis Vilniaus rajonas, ar reprezentacinė sostinės vieta, ar mažas miestelis. Konkurso tikslas pasiektas – pasidomėta savo aplinka, patyrinėta, pasidžiaugta. Sulaukėme per 160 darbų. Mokiniai siuntė trumpus filmukus, komiksus, skaidres, piešinius, rašinius, esė, nuotraukas, kryžiažodžius, laiškus, interviu, projektų pristatymus, plakatus, stalo žaidimus. Kartais puikios ir kokybiškos nuotraukos prašyte prašėsi žodinio komentaro. Spalvingi pradinukų piešiniai galėjo būti papildyti kad ir negrabia ranka parašytais trumpais paaiškinimais. To tikrai sulauksime ateityje. Kaip minėta, išrinkti laureatus nebuvo paprasta, o svarbiausias komisijos vertinimo kriterijus – ar darbas paveikęs, ar beldžiamasi į mūsų širdis ir protus. Buvo darbų, kurie kėlė nuostabą dėl išmonės, privertė

nusišypsoti, palinguoti galva – kaip šaunu, o kartais susirūpinti ir suprasti siunčiamą signalą: kaip liūdna, jog mūsų kaimai nyksta, o jų pavadinimai tampa tik katalogo žyme. Iš tikrųjų konkurso sumanytojai nežinojo, kur nuves ši tema, dalyviams palikta labai daug laisvės. Bet tik taip galima kurti.

Klaipėdos „Žaliakalnio“ gimnazijos mokinio Artemijaus Valužio „Teatro gatvė, vadinama Anikės vardu“

Reikia konstatuoti, kad vienu mokinių darbai buvo kūrybiniai, kitų tiriamieji. Vienu vaizdiniai, kitų – žodiniai. Vienu vertingi vienaip, kitų kitaip. Svarbu, kad buvo norima dalyvauti konkurse, kad yra stimulas kurti. Konkurse dalyvavo pradinių mokyklų, gimnazijų, dienos centrų, įvairių būrelių atstovai. Kai kurie darbai kurti specialiai šiam konkursui, kai kurie anksčiau ir tarsi laukė tinkamos akimirkos, kad galėtų išvysti dienos šviesą. Svarbiausia, kad dalyvavo ne tik Vilniaus ar kito didesnio Lietuvos miesto, bet ir mažų miestelių, kaimų mokyklų mokiniai. Tarsi visa Lietuva susikabino rankomis! Turėjome išrinkti po tris 1–4 klasių (daugiau kaip 40 darbų), 5–8 klasių (daugiau kaip 70 darbų) bei 9–12 klasių (daugiau kaip 50 darbų) laureatus, bet negalėjome neapdovanoti dar po 2 dalyvius. Iš Klaipėdos „Versmės“ progimnazijos 1c klasės mokinės Sandros

Gedvilaitės sužinojome, kokie gražūs miesto gatvių pavadinimai: *Didžioji Vandens, Švyturio, Žuvėdrų, Jūrėivių, Jachtų, Marių, Baltijos, Bandužių, Laivų, Gintaro, Melnragės*. Jie primena, kad esame jūrinė valstybė ir tuo didžiuojamės. Klaipėdos rajono Dovilų pagrindinės mokyklos antroklas Martynas Šakalys sukūrė pasakojimą, kodėl jo gatvė pavadinta *Lašupio*. Anykščių r. Svėdasų J. Tumo-Vaižganto gimnazijos ketvirtokė Živilė Pečiulytė tarmiškai papasakojo padavimą apie Būtėnų kaimą. Kėdainių r. Miegėnų pagrindinės mokyklos pradinukė Ūla Aleksandra Bukauskaitė iš popieriaus iškarpė tautodailininko Vinco Svarinsko koplytstulpį, esantį Ibutonių kaime netoli Paberžės, pagamino maketą, aprašė. Net penki 5–8 klasių grupės dalyviai išbandė vis labiau populiarėjantį komikso žanrą. Vilniaus P. Vileišio progimnazijos penktokai Ugnius Apulskis ir Džiugas Gintalas pakvietė į kelionę po Užupį. Užupis įkvėpė ir Taikos progimnazijos aštuntokus parengti ekskursiją po šią kažkada buvusią Vilniaus paribio vietą – dabar prestižinį rajoną. Šalia naujų nuotraukų parodyta, kaip miestas atrodė anksčiau, pakalbinta Meno inkubatoriaus savininkė Vilma Jankienė. Šios grupės dalyviai nustebino idėjų gausa, išradingumu, įžvalgomis. Klaipėdos „Saulėtekio“ progimnazijos šeštokas Dainius Vanagas rašė, kad nereikia keisti senųjų miesto gatvių pavadinimų. Jam tarsi pritarė Ignalinos r. Didžiasalio „Ryto“ gimnazijos šeštokė Dominyka Bezdronaja. Ji papasakojo apie Lukošiškės kaimą (Lukašovka), kur gyvena 27 sentikių bendruomenė. Sulaukta brandžių 9–12 klasių mokinių darbų, tarp jų nemažai esė. Puikus Vilniaus M. Biržiškos gimnazijos mokinės Gretos Leigaitės darbas „Kas rūpinasi Pašilaičiais?“. Šalia vitališko tapybos darbo – įtaigus aprašymas. Mokinė rašo: „Pašilaičiai, mano gyvenamasis mikrorajonas Vilniuje, nuo kitų sostinės rajonų skiriasi ne tik žiedinėmis gatvėmis, bet ir nepaprastais jų pavadinimais – gatvės pavadintos senovės baltų deivių vardais – Žemynos, Medeinos ir Gabijos. Anksčiau žmonės manydavo, kad šios dievaitės sergi jų žemę ir namus, miškus ir gyvūnus bei namų židinį. Savo darbu norėjau pavaizduoti, jog ne veltui šios gatvės pavadintos deivių vardais – jos dar vis gyvena tarp mūsų. Saugo daugiabučių langus, kad vėjas nesiprašytų į vidų, prižiūri Pašilaičiuose augančius maumedžius, o kartais paišdykauja ir nutraukia troleibusų, grįžtančių į Pašilaičių žiedą, ūsus.“ Dar vienas nuostabus tos pačios gimnazijos 11 klasės mokinės darbas – Andrėjos Frukacz originali išlankstoma knygelė-albumas „Mano senasis Krivasalis“.

Konkurso laureatais tapo:

1–4 klasės

5 vieta. Kėdainių rajono Miegėnų pagrindinės mokyklos 2 kl. mokinė Ūla Aleksandra Bukauskaitė. „Vincio Svirskio koplytstulpis“.

4 vieta. Vilniaus Jono Pauliaus II progimnazijos 3–4 kl. (20 mokinių). „Vietovardžių kilmė“. Mokytoja Audronė Nastajienė.

3 vieta. Alytaus Panemunės progimnazijos 4 kl. mokinė Mileda Narkunaitė. Kūrybinis tiriamasis darbas „Alytaus miesto gatvės, pavadintos paukščių vardais“. Mokytoja Irma Juneikienė.

2 vieta. Kauno r. Raudondvario A. ir A. Kriauzų pradinės mokyklos 4 kl. mokinys Aidas Pranckūnas. Rašinys „Raudondvaris“. Mokytojas Ažuolas Jašinskas.

1 vieta. Biržų „Aušros“ pagrindinės mokyklos Papilio pagrindinio ugdymo skyriaus 3 kl. mokiniai Lukas Baranovas ir Aironas Stankevičius. Filmą „Kodėl Pajūrio gatvė toli nuo jūros?“

Mokytoja Vita Januševičienė.

5–8 klasės

5 vieta. Panevėžio V. Mikalausko menų gimnazijos 7 kl. mokinių grupės skaidrės apie Panevėžio vietovardžius ir žemėlapis. Mokytoja Angelina Garbauskaitė.

4 vieta. Vilniaus Taikos progimnazijos 8c kl. mokiniai Daumantas Noreika, Artur Pavel Rodz, Dominykas Kraučialis, Julius Maciulevičius, Rokas ir Benas Besonovai, Ridas Gaverskis, Adomas Vaičiūnas, Milgeidas Aleksandravičius. „Apie Užupį“. Mokytoja Renata Mikolaitytė.

3 vieta. Ignalinos r. Didžiasalio „Ryto“ gimnazijos 6 kl. mokinė Dominyka Bezdronaja. „Apie Lukošiškę“. Mokytoja Nijolė Keraitienė.

2 vieta. Klaipėdos „Saulėtekio“ gimnazijos 6 kl. mokinys Dainius Vanagas. „Esė apie Klaipėdą“. Mokytoja Nijolė Žukienė.

1 vieta. Sudervės M. Zdziechovskio pagrindinės mokyklos 7–8 kl. mokinių darbas apie Sudervės miestelio lankytinus objektus. Mokytoja Vita Burzdžiuvienė.

9–12 klasės

5 vieta. Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijos 11 kl. mokinė Ieva Gaižulytė.

Komiksas „Kai susitinka dvi gatvės“. Mokytoja Violeta Žebrauskienė.

4 vieta. Klaipėdos „Žaliakalnio“ gimnazijos 9 kl. mokiniai Oleksii Horbenko, Dana Bidenna, Alina Prolovka. „Ekslursija po Klaipėdą“ (7 žingsnių pamoka ir stalo žaidimas). Mokytoja Rasa Kontrimienė.

3 vieta. Klaipėdos „Ažuolyno“ gimnazijos 11 kl. mokinės Nerija Baltutytė, Leticija Jonaitytė, Austėja Lukauskaitė, Auksė Mockutė. Filmas „Suolelis“ (37 suoleliai su istorijomis). Mokytoja Violeta Dumčiuvienė.

2 vieta. Vilniaus M. Biržiškos gimnazijos 11 kl. mokinė Patricija Strumilaitė. Fotografijų ciklas „Vilniaus gatvių poezija“. Dailės mokytoja Laila Varnas, lietuvių k. mokytoja Nijolė Toleikytė.

1 vieta. Kretingos J. Pabrėžos universitetinės gimnazijos 12 kl. mokinė Karolina Mieželytė. Esė „Pasivaikščiojimai Pabrėžos gatve“. Mokytoja Irutė Lapinskienė.

Norėta padėkoti kuo didesniai dalyvių būriui, todėl įsteigta ir papildomų prizų. Už vizualiai ir kūrybiškai patrauklų gimtojo kraštovaizdžio pristatymą išrinktiems mokiniams ir mokytojams atiteko Valstybinės lietuvių kalbos komisijos ir Lietuvių kalbos draugijos apdovanojimai.

Straipsnių ciklas „Lietuvių kalbos naujovės ir įdomybės“. Straipsnį rėmė Valstybinė lietuvių kalbos komisija.

Jei norėtumėte publikuoti visą straipsnį ar jo dalį, prašom nurodyti informacijos šaltinį ir autorių.